

**UNIVERSITATEA "DANUBIUS", GALATI
FACULTATEA DE RELATII INTERNATIONALE SI STUDII EUROPENE,
ANUL III, ZI**

CONFLICTE MILITARE IN AL DOILEA RAZBOI MONDIAL-CAUZE SI CONSECINTE

**STUDENT:
DANAILA ANA-MARIA**

Cuprins

1. Definirea ”celui de-al Doilea Razboi Mondial”.
2. Cauzele celui de-al doilea Razboi Mondial.
3. Participatii la cel de-al doilea Razboi Mondial.
4. Cronologia evenimentelor (1937 – 1945):
  - a) 1937: Al doilea război chino-japonez.
  - b) 1939: Izbucnirea războiului în Europa.
  - c) 1940: Generalizarea războiului.
  - d) 1941: Războiul devine global.
  - e) 1942: Impasul german.
  - f) 1945: Sfârșitul războiului.
5. Rezistența în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.
6. Impactul asupra civililor. Atrocitățile de război.
7. Crimele de război
8. Urmări:
  - a) Pierderile omenеști.
  - b) O lume în ruine.
9. Concluzii.
10. Bibliografie.

Al Doilea Război Mondial a fost un conflict armat generalizat, la mijlocul secolului al XX-lea, care a mistuit cea mai mare parte a globului, fiind considerat cel mai mare și mai ucigător război neîntrerupt din istoria omenirii. A fost prima oară când un număr de descoperiri tehnice noi, incluzând bomba atomică, au fost folosite la scară largă împotriva militarilor și civililor, deopotrivă. Al Doilea Război Mondial a provocat moartea directă sau indirectă a aproximativ 60 de milioane de oameni, aproximativ 3% din populația mondială de la acea vreme. În plus, multe alte persoane au fost rănite grav, au căpătat infirmități pe viață datorită armelor de foc, bombardamentelor clasice sau nucleare, sau datorită experiențelor militare și medicale inumane la care au fost supuse. S-a estimat că acest război a costat mai mulți bani și resurse decât toate celelalte războaie la un loc, 1.000 de miliarde de dolari la valoarea din 1945, fără a se pune la socoteală sumele cheltuite pentru reconstrucția de după război. Urmările războiului, inclusiv noile tehnologii și schimbările aranjamentelor geopolitice, culturale și economice, au fost fără precedent.

În **cazul României**, obiectivul principal al luptei în acei ani a fost eliberarea Basarabiei de sub ocupația sovietică, instaurată după Ultimatumul din 26-28 iunie 1940. Ocuparea a avut caracter de dictat, fără niciun temei istoric, neexistând nici o convenție politică sau militară între România și U.R.S.S., și nici o consultare prealabilă a populației privitoare la această problemă. În acel moment, populația majoritară era cea românească. Majoritatea istoricilor apreciază că războiul a început la 1 septembrie 1939, odată cu invadarea Poloniei de către Germania, ceea ce a atras în conflict Franța, Anglia și Commonwealth-ul. Unii dintre istorici consideră că atacarea Chinei de către Japonia (7 iulie 1937) marchează începutul conflictului mondial. Uniunea Sovietică a anexat partea răsăriteană a Poloniei în 1939, a declanșat un război separat cu Finlanda și a fost atacată de Germania Nazistă, în iunie 1941. Statele Unite ale Americii au intrat în conflict, în decembrie 1941, după Atacul de la Pearl Harbour. Războiul s-a sfârșit în 1945, când toate puterile Axei au fost înfrânte.

Cauzele celui de-al Doilea Război Mondial sunt pe larg dezbătute încă, printre aceste cauze numărându-se, în grade diferite: Tratatul de la Versailles, Marea Criză Economică, precum și apariția și dezvoltarea naționalismului, rasismului și militarismului, fascismului italian, nazismului german și imperialismului japonez. Deloc de neglijat printre cauzele principale se pot număra și temerile în legătură cu planurile militante ale regimului Uniunii Sovietice și propovăduirea „Revoluției Mondiale” de către Internaționala Comunistă, aflată sub directul control al acesteia, când numeroase state și cercuri din Europa se decideau cu greu să discearnă care e primejdia mai mare: puterile fasciste sau Uniunea Sovietică. Așa se poate explica atitudinea multor cercuri conducătoare din Anglia și Franța față de pregătirile militare și pretențiile Germaniei lui Hitler, dilemele unor state vecine cu U.R.S.S. ca Polonia, Finlanda și România, precum și prima parte a „războiului ciudat”. Părțile aflate în conflict au fost Puterile Axei și Aliații. Axa a reprezentat, la început, o alianță între Italia Fascistă și Germania Nazistă, care s-a extins, mai apoi, pentru a cuprinde Japonia și țări din Europa Răsăriteană precum România și Bulgaria. Unele dintre țările ocupate de naziști au trimis unități militare pe front, în special pe Frontul de Răsărit. Printre forțele expediționare care s-au alăturat Germaniei au fost cele ale Regimului de la Vichy, Olandei, Belgiei, Spaniei, precum și unități formate din ruși și ucraineni (vlasoviști), sub comanda generalului Andrei Vlasov.

Aliații au reprezentat, mai întâi, alianța dintre Anglia, Franța și Polonia, mai târziu alăturându-li-se Uniunea Sovietică, Statele Unite ale Americii și China.

Principalele teatre de război au fost Oceanul Atlantic, Europa Apuseană și Răsăriteană, Marea Mediterană, Africa de nord, Orientul Mijlociu, Oceanul Pacific și Asia de sud-est și China. În Europa, războiul s-a încheiat odată cu capitularea necondiționată a Germaniei, la 8 mai 1945, dar a continuat în Asia până la capitularea Japoniei - 15 august 1945.

Cel puțin 60 de milioane de oameni au murit din cauza acestui război. Aceste cifre includ victimele actelor de genocid, (Holocaustul și experimentele Unității 731 a generalului nipon Ishii Shiro din Pingfan), victimele bătăliilor incredibil de sângeroase din Europa, Oceanul Atlantic și Oceanul Pacific, victimele bombardamentelor masive asupra orașelor, inclusiv cele nucleare de la Hiroșima și Nagasaki și bombardamentele cu bombe incendiare ale orașelor Dresda și Pforzheim în Germania. Doar puține regiuni au rămas neatinse de război. Războiul s-a dus pe "frontul de acasă", prin ducerea la paroxism a bombardamentelor strategice și ale zonelor civile. Armele nucleare, avionul cu reacție, rachetele și radarul, *blitzkriegul*, ("războiul fulger"), folosirea pe scară largă a tancurilor, submarinelor, bombardierelor torpiloare și a formațiunilor de distrugătoare și tancurilor petroliere, sunt doar câteva dintre invențiile militare și noile tactici care au schimbat modul de desfășurare a conflictului. Europa postbelică a fost împărțită între sferele de influență occidentală și sovietică. Dacă Occidentul a trecut la reconstrucție prin intermediul Planului Marshall, statele Europei Răsăritene au devenit state satelit ale Uniunii Sovietice, adoptând metodele economiei planificate și ale politicii unui singur partid totalitar. Această împărțire a fost neoficială. De fapt, nu au existat înțelegeri oficiale pentru împărțirea sferelor de influență, relațiile dintre țările victorioase în război au devenit din ce în ce mai încordate, liniile militare de demarcație au devenit în cele din urmă granițe de facto ale țărilor. Țările Europei Occidentale au devenit în mare parte membre ale NATO, în timp ce cele mai multe dintre statele din Europa Răsăriteană s-au aliat în Pactul de la Varșovia, aceste două alianțe militaro-politice fiind cele care au alimentat Războiul rece. În Asia, ocupația militară a Japoniei a deschis calea democratizării țării. Războiul civil din China a continuat în timpul și după încheierea celui de-al doilea război mondial, ducând, în cele din urmă, la proclamarea Republicii Populare Chineze și la secesiunea Taiwanului. Războiul a fost scânteia care a aprins un val de lupte pentru câștigarea independenței coloniilor puterilor europene, metropolele fiind vlăguite de ultima conflagrație mondială. S-a petrecut o schimbare notabilă a centrului de greutate al puterii mondiale de la țările Europei Occidentale către noile superputeri, Statele Unite ale Americii și Uniunea Sovietică.

Cauzele celui de-al Doilea Război Mondial sunt încă subiect de dezbatere și de cercetare, dar un punct de vedere comun, în special în perioada postbelică, printre aliații victorioși, era că acestea sunt legate de expansionismul Germaniei și Japoniei. În urma înfrângerii din Primul Război Mondial, Germania pierduse puterea, statutul internațional și uriașe sume de bani, expansiunea urmând să-i readucă măreția de odinioară.

În Germania exista o dorință puternică să se scape de limitările impuse de Tratatul de la Versailles. În cele din urmă, Hitler și partidul său Național Socialist au reușit să cucerească puterea în stat folosindu-se și de aceste sentimente populare anti-versaillese. Hitler a condus Germania de-a lungul unui proces care a fost marcat de: reînarmare,

reocuparea Rheinelandului, unirea cu Austria (Anschluss-ul), încorporarea Cehoslovaciei și, în final, invadarea Poloniei.

În Asia, eforturile Japoniei de a deveni o putere mondială și cucerirea puterii de către militari, (în deceniul al patrulea, autoritatea guvernului fiind subminat de militari care dețineau puterea de facto, având un control totalitar în țară), au dus la conflicte cu China și, mai apoi, cu SUA. Japonia urmărea, de asemenea, să pună mâna pe resurse naturale precum cele de petrol, cărbune sau minereu de fier, resurse de care insulele nipone duceau lipsă.

Participantii

Participantii la cel de-al Doilea Război Mondial sunt considerați ca aparținând unuia dintre cele două blocuri: **Axa** și **Aliații**. Mai multe țări mici au participat la război, cu toate că erau sub ocupație.

Puterile Axei au fost constituite, la început, din Germania, Italia și Japonia, care au împărțit lumea în trei sfere de influențe, prin Pactul Tripartit din 1940, angajându-se să se apere între ele în cazul unei agresiuni din partea altui stat. Acest nou pact a înlocuit vechiul Pact Anticomintern germano-japonez din 1936, la care Italia a aderat în 1937. Guvernul fascist spaniol al lui Francisco Franco a fost un sprijinitor al Axei în perioada războiului, Spania rămânând, însă, neutră în conflict. Mai multe state mici pot fi, de asemenea, numărate printre țările Axei: Bulgaria, România, Ungaria, Slovacia, Croația și Finlanda (în acest din urmă caz, părerile sunt împărțite).

Printre puterile **Aliaților**, așa numiții *Cei Trei Mari*, se aflau: Anglia (din 3 septembrie 1939), Uniunea Sovietică (din iunie 1941) și Statele Unite ale Americii (din decembrie 1941). China se afla în război cu Japonia încă din 1937.

La 23 august 1939, chiar înaintea izbucnirii în Europa a celui de-al Doilea Război Mondial, URSS și Germania au semnat un pact de neagresiune, cunoscut sub numele de **Pactul Molotov-Ribbentrop**, care, printre altele, împărțea Europa Răsăriteană în două regiuni de influență. Germania a încălcat pactul de neagresiune, invadând URSS, în 1941. SUA se ghidau în politica externă după liniile directoare trasate de **Doctrina Monroe**, prin care se stabilea că, atâta vreme cât țările europene nu se amestecau în afacerile americane, nici America nu trebuia să se amestece în problemele europene (inclusiv în războaie). SUA au intrat în război după Atacul de la Pearl Harbour și declarațiile oficiale de război ale Japoniei și Germaniei, când interesele americane, marina militară și transporturile maritime au devenit ținta atacurilor Axei.

Alte țări (Australia, Belgia, Brazilia, Canada, Danemarca, Franța, Grecia, Olanda, Noua Zeelandă, Norvegia, Iran, Filipine, Polonia, Tailanda și Iugoslavia), au fost, de asemenea, considerate ca făcând parte dintre Aliați, deși unele dintre ele au fost ocupate de forțele Axei, sau chiar s-au alăturat oficial forțelor Axei, e adevărat, prin constrângere.

Țările care au ales să rămână **neutre** în conflagrație, au fost privite cu neîncredere de ambele tabere și deseori au fost presate să contribuie într-un fel sau altul la eforturile de război al vecinului mai puternic. Țările care nu participau la conflict în mod direct aveau, totuși, interese legitime să vadă învingătoare una dintre părțile angrenate în conflagrație. De exemplu, Elveția neutră era considerată, în general, favorabilă Aliaților, în timp ce Spania era considerată favorabilă Axei, în ciuda faptului că nici una dintre aceste țări nu au aderat deschis la una dintre alianțele menționate. Astfel de situații au permis țărilor neutre să devină terenuri de înfruntare pentru serviciile de spionaj ale țărilor beligera

Cronologia evenimentelor (1937 – 1945)

1937: Al doilea război chino-japonez

La 7 iulie 1937, Japonia, după ce ocupase în 1931 Manciuria, a lansat un atac nou împotriva Chinei lângă Beijing (citește: Peicing sau Peking) - vezi Incidentul de la podul Marco Polo. În loc să se retragă rapid, așa cum făcuse în conflictele precedente, guvernul chinez a declarat război Japoniei, declanșându-se, astfel, al doilea război chino-japonez, care avea să devină, în scurtă vreme, o parte a războiului mondial. În decembrie 1937, capitala Nanking (Nanjing), a fost cucerită de japonezi, guvernul chinez refugiindu-se la Chongqing pentru tot restul războiului. Surprinși de rezistența îndârjită a chinezilor, forțele japoneze au comis atrocități nemaintâlnite până atunci împotriva civililor și prizonierilor de război după ocuparea Nankingului, omorând aproximativ 200.000 de persoane în mai puțin de o lună.

În Europa, pacea era tot mai nesigură, după anexarea de către Germania Nazistă a Austriei și dezmembrarea Cehoslovaciei.

1939: Izbucnirea războiului în Europa

Războiul a izbucnit în Polonia la 1 septembrie 1939. Franța și Anglia și-au onorat obligațiile ce le aveau față de aliatul polonez, declarând război Germaniei două zile mai târziu (3 septembrie). Și Australia și Noua Zeelandă au declarat război în aceeași zi, dar datorită diferențelor de fus orar, ele au fost primele care au intrat în război, nu britaniile. Canada a urmat o săptămână mai târziu, (10 septembrie).

Polonia, care reușise doar o mobilizare parțială, având militarii echipați cu arme depășite moral, bazându-se încă pe o cavalerie numeroasă, fără să se bucure de un sprijin activ din partea englezilor și francezilor, a fost rapid înfrântă de *Wehrmachtul* superior la toate capitolele: din punct de vedere numeric, al armamentului și tacticilor. Polonia a fost atacată din trei părți, din Germania și din Cehoslovacia ocupată. În conformitate cu înțelegerile secrete din Pactul Molotov-Ribbentrop, Armata Roșie sovietică a invadat Polonia dispre răsărit la 17 septembrie, iar la 22 septembrie Polonia capitulează teritoriul sau fiind împartit între Germania și URSS. Guvernul polonez s-a exilat în România, împreună cu tezaurul Băncii Naționale a Poloniei și un număr de unități ale armatei poloneze. Ultimele unități poloneze au încetat rezistența la 6 octombrie. În ciuda alianței care-i lega de Polonia, după declararea războiului, Anglia și Franța nu au întreprins acțiuni militare ofensive împotriva Germaniei, cu excepția unui atac de mică amploare în Saar, urmat de retragere. Această situație a durat până în mai 1940, fiind cunoscută cu numele de "războiul ciudat" ("*Sitzkrieg*"). Forțele poloneze au continuat să lupte împotriva forțelor Axei și după ce țara lor a fost ocupată. Un exemplu în această privință a fost contribuția remarcabilă a piloților polonezi în Bătălia Angliei.

Infanteria poloneză în timpul luptelor împotriva invaziei germane, septembrie 1939.

Uniunea Sovietică și-a respectat angajamentele luate prin înțelegerile secrete al pactului Molotov-Ribbentrop și nu i-au atacat pe germani. Stalin era fericit să constate că aprecierile sale cu privire la conflictele dintre dușmanii naturali ai sovieticilor, capitaliștii, se confirmă, aceștia încăierându-se între ei. Mai mult, Uniunea Sovietică a profitat de înfrângerea Poloniei, ocupând partea răsăriteană a țării și ucigând la Katyn pe toți ofițerii polonezi căzuți prizonieri. În tot acest timp, SUA nu au intervenit în conflict, opinia publică americană fiind de părere că noul conflict european este „războiul altora”.

Au fost câteva ciocniri izolate în timpul „războiului ciudat”: scufundarea cuirasatului *Royal Oak* în rada bazei navale de la Scapa Flow și bombardamentele

Luftwaffe făcute asupra bazelor navale Rosyth și Scapa Flow. Cuirasatul de buzunar *Admiral Graf Spee* al *Kriegsmarine* (Marina germană de război) a fost scufundat în apele Atlanticului de Sud după bătălia de la River Plate. Pactul Tripartit a fost semnat pe 27 septembrie 1939 de Germania, Italia și Japonia, această alianță primind numele de „Puterile Axei”. Uniunea Sovietică a atacat Finlanda la 30 noiembrie 1939, începând ceea ce avea să se numească „războiul de iarnă”, încheiat în martie 1940. Deși Finlanda a fost nevoită să facă anumite concesii teritoriale, conflictul a scos în evidență slaba competență a corpului ofițeresc al Armatei Roșii, slăbită după epurările staliniste.

1940: Generalizarea războiului

Europa: Germania a invadat Danemarca și Norvegia la 9 aprilie 1940, în cadrul Operațiunii Weserübung, care avea scopul declarat să elimine amenințarea unei invazii aliate în regiune. S-au desfășurat lupte grele pe mare și pe uscat, în Norvegia. Forțele britanice, franceze și poloneze au debarcat în sprijinul norvegienilor în luptele de la Namsos, Åndalsnes și Narvik. Până la sfârșitul lunii iunie, însă, forțele aliate au fost evacuate, iar armata norvegiană a capitulat. Franța, Belgia, Olanda și Luxemburg au fost invadate în 10 mai, punând capăt, astfel, "războiului ciudat", dând startul Bătăliei Franței. Aliații au sperat să poată stabiliza frontul, așa cum făcuseră și în Primul Război Mondial, dar s-au dovedit total nepregătiți să facă față tacticilor *Blitzkriegului* german. În prima fază a războiului, (Operațiunea Galben), *Panzergruppe von Kleist*, aparținând Wehrmachtului, a ocolit linia Maginot și a spart apărarea Aliaților în două, avansând rapid către Canalul Mânecii. Belgia, Luxemburgul și Olanda au fost ocupate rapid de Grupul de Armată B, iar Corpul expediționar englez, încercuit în nord, a fost evacuat din Dunkirk în cadrul Operațiunii Dynamo. Forțele germane au invadat Franța în cadrul Operațiunii Roșu, avansând prin spatele liniei Maginot spre coasta Atlanticului. În timp ce unitățile armatei franceze mai luptau încă, un număr de politicieni și comandanți militari de frunte au decis că era mai bine ca Franța să capituleze. Franța a semnat un armistițiu cu Germania, în 22 iunie 1940, ceea ce a condus la instalarea unui guvern marionetă la Vichy în zona neocupată a țării.

În iunie 1940, Uniunea Sovietică a ocupat statele baltice și a anexat Basarabia și Bucovina de nord care aparțineau României. Pentru că nu a reușit să obțină o pace cu Anglia, Germania a început pregătirile pentru invadarea insulelor britanice în cadrul a ceea ce avea să se numească Bătălia Angliei. *Luftwaffe* și *Royal Air Force* au luptat patru luni pentru controlul spațiului aerian britanic. La început, *Luftwaffe* avea ca țintă Centrul de comandă al RAF, dar a ajuns să se rezume la bombardamente sălbatice asupra Londrei. Cum *Luftwaffe* a eșuat în îndeplinirea scopurilor propuse, Operațiunea Seelöwe (Leul de Mare) – invazia insulelor britanice – a fost abandonată. Eforturi cel puțin la fel de mari s-au făcut pe mare, în timpul Bătăliei Atlanticului. Într-o campanie pe termen lung, submarinele germane au încercat să priveze Anglia de transporturile absolut necesare apărării a mărfurilor primite din SUA, prin intermediul programului Lend Lease. Submarinele germane au reușit să reducă într-o proporție îngrijorătoare capacitatea de transport a flotei britanice, dar Regatul Unit a refuzat să ceară pacea, primul-ministru britanic Winston Churchill afirmând răspicat: "*Nu ne vom preda niciodată!*". Președintele Roosevelt a anunțat o schimbare a poziției americane de la "neutră" la "nonbeligerantă".

Mediterranean: Italia a invadat Grecia la 28 octombrie 1940, atacând din bazele din Albania. Deși depășii numeric, grecii au respins atacul italian și au lansat un contraatac

la scară mare, avansând adânc în teritoriul albanez. Până la mijlocul lunii decembrie, grecii eliberaseră un sfert din teritoriul albanez.

Campania din Africa de nord a început în 1940, forțele italiene din Libia atacându-le pe cele britanice din Egipt. Se încerca, astfel, transformarea Egiptului într-o posesiune italiană, ținta principală fiind Canalul Suez, rută vitală de transport maritim. Forțele britanice, indiană și australiană au contraatacat (Operațiunea Compas), dar această ofensivă a fost oprită când cea mai mare parte a forțelor Commonwealthului au fost transferate în Grecia pentru a lupta împotriva germanilor. Unitățile germane (Afrika Korps) conduse de generalul Erwin Rommel au debarcat în Libia și au reluat atacul asupra Egiptului. Italienii au invadat și cucerit Somalia Britanică în august 1940. Pe de altă parte, declarația de război italiană a pus sub semnul întrebării supremația maritimă britanică, supremație sprijinită pe Gibraltar, Malta și Alexandria. Gibraltarul nu a fost niciodată atacat direct. În schimb, Alexandria și, în special, Malta au fost atacate în mod repetat de forțele Axei. Malta a devenit în această perioadă cel mai bombardat loc de pe Pământ.

Asia: În 1940, Japonia a ocupat Indochina Franceză (Vietnamul), conform unor înțelegeri cu Guvernul de la Vichy, în ciuda opoziției Forțelor Franceze Libere, alăturându-se, astfel, agresiunii forțelor Axei, Germania și Italia. Aceste acțiuni au intensificat conflictul Japoniei cu Statele Unite și Regatul Unit, care au reacționat printr-un boicot petrolier.

1941: Războiul devine global

Europa: Guvernul iugoslav a cedat presiunilor italo-germane și a semnat, la 25 martie 1941, Pactul Tripartit. Au urmat demonstrații anti-puterile Axei în țară și o lovitură de stat care a înlocuit, la 27 martie 1941, guvernul cu un altul pro-Aliați. Forțele lui Hitler au invadat Iugoslavia și Grecia la 6 aprilie 1941. Hitler a trimis, fără nici o tragere de inimă, armata germană să-i sprijine pe italieni în încercarea de cucerire a Greciei, scopul fiind acela de a-i împiedica pe englezi să creeze și să consolideze un front strategic sudic. Forțele aliate ale Axei au reușit să-i împingă înapoi pe greci. Trupele britanice au fost aduse din Africa de nord în Grecia pentru a face față noului atac, dar au eșuat în încercarea de a preveni cucerirea Greciei de către Axă, fiind apoi evacuate în grabă. La 20 mai 1941 a început Bătălia pentru Creta, prin desantarea (cu ajutorul planoarelor) a vânătorilor de munte și a parașutiștilor (*Fallschirmjäger*) germani. Au fost folosite, în această operațiune, 539 de aeronave de transport. Insula Creta era apărată de aproximativ 43.000 de greci, australieni, neozeelandezi și britanici, nu toți fiind echipați corespunzător. Germanii au atacat simultan pe trei aerodromuri. Atacul a reușit numai pe unul dintre ele, care a fost cucerit, ceea ce le-a permis germanilor să-și întărească pozițiile și să-și aprovizioneze rapid forțele. Aliații au decis, după o săptămână de lupte, că au fost aduse în insulă atât de multe trupe și provizii germane, încât apărarea insulei nu mai era cu putință, 17.000 de soldați ai Commonwealthului trebuind să fie evacuați. Pe insulă au rămas, totuși, 10.000 de luptători greci și 500 de britanici, continuând lupta împotriva ocupanților germani. Pierderile germane s-au cifrat la 6.200 de oameni (din care aproape 4.000 de morți) din cei 14.000 de soldați care au atacat Creta. Pierderile germanilor au fost așa de ridicate, încât Hitler a luat hotărârea să nu mai aprobe vreodată un desant aerian. Generalul Kurt Student avea să spună mai târziu: "*Creta a fost mormântul parașutiștilor germani*". Aliații au tras concluziile necesare din această invazie, și anume

că orice desant aerian trebuie să fie sprijinit corespunzător de aviație. Aceste concluzii au fost folosite, mai târziu, în timpul debarcării din Normandia.

La 22 iunie 1941, Germania nazistă a declanșat Operațiunea Barbarossa – invazia Uniunii Sovietice – cea mai mare invazie din istoria omenirii. "Marele Război pentru Apărarea Patriei" (în limba rusă: Великая Отечественная Война, *Velikaia Otecestvennaia Voina*) a început prin atacul-surpriză al armatelor de panzere (tancuri) germane, care au încercuit și distrus cea mai mare parte a armatelor sovietice din vest, capturând sau ucigând sute de mii de oameni. Armata Roșie a aplicat tactica pământului pârjolit în retragerea către zona de stepă a Rusiei Europene, pentru a câștiga timp și pentru a suprasolicita liniile de aprovizionare germane. Intreprinderile industriale au fost demontate și mutate în zona Munților Urali și în Siberia, în afara razei de acțiune a bombardierelor naziste. Armatele germane au început atacul pe trei direcții: spre nord, pentru capturarea orașului Leningrad, către sud, pentru cucerirea Ucrainei, a zonelor bogate în petrol din Caucaz și a orașului Stalingrad și către centru, pentru cucerirea capitalei sovietice, Moscova. Fiecare dintre orașele-țintă nu aveau doar o valoare strategică, dar și una propagandistică importantă. Armata germană nu a fost însă pregătită să ducă un război de lungă durată, fiind obligată să lupte în condițiile iernii rusești. Contraatacurile sovietice i-au zdrobit pe germani în suburbiile Moscovei, debandada trupelor germane fiind cu greu evitată. Aceasta a fost prima mare înfrângere a Wehrmachtului și unul din punctele de cotitură ale luptei Aliaților împotriva Germaniei Naziste. Războiul continuu dintre Finlanda și Uniunea Sovietică a început prin masive atacuri aeriene sovietice, la scurtă vreme după începerea Operațiunii Barbarossa, (25 iunie), și s-a încheiat cu un armistițiu în 1944. URSS au avut ca aliat în acest război pe britanici, dar nu și pe americani.

Mediterrana: În iunie 1941, forțele Aliaților au invadat Siria și Libanul, aflate sub mandatul guvernului colaboraționist francez de la Vichy, cucerind Damascul pe 17 iunie (Campania Siria-Liban). În același timp, armatele germano-italiene din Africa de nord conduse de Rommel au avansat cu rapiditate către est, asediind portul maritim de importanță vitală Tobruk. În ciuda rezistenței îndârjite, trupele britanico-australiene au fost respinse până la El Alamein.

Asia: Războiul chino-japonez

Războiul izbucnise în Asia cu mai mulți ani înainte de a începe conflictul mondial în Europa. Japonia a invadat China în 1931. Roosevelt a semnat un ordin executiv, în mai 1940, nepublicat (secret), care permitea personalului militar al SUA să demisioneze cu scopul de a participa la o misiune americană sub acoperire: Grupul Voluntarilor Americani, cunoscuți și sub numele Tigrii Zburători ai lui Chennault. În aproximativ șapte luni, *Tigrii Zburători* au distrus un număr estimat de 600 avioane japoneze. De asemenea, *Tigrii Zburători* au scufundat numeroase vase maritime japoneze și au luptat împotriva invaziei japoneze în Burma. Datorită, în parte, boicotului comercial la care participau Statele Unite și alte țări, boicot care afecta în special aprovizionarea cu țiței, dar și alte materii prime, japonezii au plănuț să atace Pearl Harbor în duminica de 7 decembrie 1941, pentru a anihila flota SUA din Pacific, lăsând mână liberă armatei nipone să cucerească zonele petroliere din Asia de sud-est. La 2 ore după atac ambasadorul japonez a înmănat SUA declarația de război, motivându-se dificultăți de traducere. În ciuda faptului că au existat numeroase semne care prevesteau atacul, bombardarea bazelor militare de la Pearl Harbor a fost o surpriză totală pentru americani.

Deși atacul a provocat distrugeri importante flotei americane de cuirasate, țintele principale, portavioanele, au rămas neatinse. În ziua următoare, forțele nipone au atacat Hong Kongul, ceea ce a dus, în cele din urmă, la capitularea coloniei engleze, în ziua de Crăciun. De aceea, acea zi tristă a purtat printre localnici numele de 'Black Christmas – Crăciunul negru'. Japonezii au lansat numeroase atacuri împotriva avanposturilor americane și britanice din zona Pacificului.

Asia: Intrarea SUA în război

La 7 decembrie 1941, avioanele flotei de portavioane comandată de Viceamiralul Chuichi Nagumo au efectuat un raid aerian-surpriză la Pearl Harbor, Hawaii, cea mai mare bază navală americană din Pacific. Forțele japoneze au înfrânt rezistența slabă a americanilor și au devastat portul și aerodromurile. În timpul atacului au fost scufundate sau avariate 8 cuirasate, 3 crucișătoare și 3 distrugătoare și au fost avariate mai multe vase auxiliare. De asemenea, au fost distruse sau avariate 343 de avioane. Totuși, atacul surpriză nu a avut rezultate decisive, ținte importante, cum ar fi fost portavioanele (aflate în larg în acel moment), depozitele de carburanți ale bazei și șantierele navale nefiind atinse. Eșecul japonezilor în atingerea acestor ultime ținte a fost considerat de mulți istorici o eroare strategică de proporții, pe termen lung pentru Imperiul Japonez.

În ziua următoare, Statele Unite au declarat război Japoniei. Concomitent cu atacul asupra bazei navale de la Pearl Harbor, a fost efectuat și un atac asupra bazei aeriene americane din Filipine. Imediat după aceste atacuri, Japonia a invadat Filipinele și coloniile britanice Hong Kong, Malaya, Borneo și Burma. Aceste ultime atacuri aveau ca scop cucerirea câmpurilor petroliere din zonă, în special cele aparținând Indiilor Olandeze. În câteva luni, toate aceste teritorii au fost cucerite de japonezi. Insula fortificată Singapore a fost cucerită în februarie 1942, primul ministru W. Churchill considerând pierderea acestei posesiuni una dintre cele mai umilitoare înfrângeri britanice din toate timpurile, armata japoneză fiind în inferioritate numerică (36000 contra 85000). După atacul japonez asupra Pearl Harbor-ului, Germania a declarat, la 11 decembrie 1941, război Statelor Unite, deși, în conformitate cu prevederile Pactului Tripartit din 1940, nu era obligată să o facă. Hitler a făcut acest pas deoarece era sigur de victorie pe frontul de est, motivând că nedeclararea războiului către SUA ar condamna Pactul Tripartit la moarte și că SUA și Germania se aflau deja într-un război nedeclarat. Cu toate aceste explicații, mișcarea diplomatică germană s-a dovedit totuși o gravă eroare, care a oferit președintelui american Franklin D. Roosevelt pretextul de care aveau nevoie SUA pentru a se alătura cu toate forțele Aliaților în războiul din Europa, fără să întâmpine vreo opoziție din partea Congresului. Cei mai mulți istorici consideră acest moment un alt punct de cotitură al războiului, în care Hitler a provocat sudarea unei alianțe a mai multor națiuni puternice: SUA, Anglia și URSS, capabile, în această formulă, să ducă împreună ofensive puternice, simultane, în vest și est.

1942: Impasul german

Europa: În 1942, a fost lansată o ofensivă către Caucaz pentru ocuparea câmpurilor petroliere și pentru cucerirea orașului Stalingrad. Asediul Stalingradului s-a întins pe durata mai multor luni, cu numeroase lupte de stradă, care au provocat pierderi uriașe de vieți omenești de ambele părți. În timpul nopții, forțele sovietice erau aprovizionate de pe malul stâng al râului Volga, iar *Wehrmachtul* s-a împotmolit într-o luptă de uzură, mai ales după ce Armata a VI-a de tancuri a fost scoasă din dispozitivul din fața orașului și a fost trimisă să lupte în Caucaz. În noiembrie, o puternică ofensivă a

încercuit armatele germane în raionul Stalingradului, armate care s-au predat în cele din urmă, în frunte cu mareșalul Friedrich Paulus. Promovarea (prin radio!) a generalului Paulus de către Hitler la gradul de feldmareșal a fost făcută în speranța că acest fapt îl va împiedica pe comandantul german să se predea. În întreaga istorie militară germană, niciun mareșal nu fusese capturat viu sau nu se predase în mâinile inamicului. Friedrich Paulus a întrerupt această tradiție și s-a predat, 2 februarie, împreună cu supraviețuitorii armatelor germane.

Ca urmare a luptelor de la Stalingrad, orașul a fost complet distrus, numărul victimelor din rândurile militarilor și civililor a fost uriaș, Armata a VI-a germană a *Wehrmachtului* a încetat să mai existe, alături de germani căzând în prizonierat și militarii unităților românești, italiene și ungare. Ca urmare a înfrângerii de la Stalingrad, Ministrul Propagandei Joseph Goebbels a ținut vestitul său discurs de la Palatul Sporturilor în care cerea germanilor să se mobilizeze pentru războiul total.

Mediterranean: Avion B-26 Marauder lovit de focul antiaerienei germane deasupra Algeriei, în timpul campaniei din Africa, în 1942.

Prima bătălie de la El Alamein a avut loc între 1 iulie și 27 iulie 1942. Forțele germane au avansat până la El Alamein, ultimul punct care asigura apărarea orașului Alexandria și a canalului navigabil Suez. În condițiile în care germanii își epuizaseră proviziile, forțele Commonwealthului au reușit să le oprească avansarea. A doua bătălie de la El Alamein a avut loc între 23 octombrie și 3 noiembrie 1942, după ce mareșalul Bernard Montgomery l-a înlocuit pe Claude Auchinleck de la comanda forțelor Commonwealthului, forțe rebotezate Armata a VIII-a britanică. Erwin Rommel, comandantul german al Afrika Korps, poreclit "Vulpea Deșertului", nu s-a mai aflat în fruntea trupelor sale, fiind rechemat în Europa. Deși în timpul ofensivei britanicii au pierdut mai multe tancuri decât germanii, până la urmă, Montgomery a ieșit învingător. Aliații occidentali aveau în timpul luptelor marele avantaj de a fi foarte aproape de bazele de aprovizionare. În plus, germanii au avut un sprijin sporadic din partea *Luftwaffe*, prinsă în luptele pentru apărarea spațiului aerian european și în susținerea efortului de război antisovietic. După înfrângerea de la El Alamein, germanii, avându-l din nou la comandă pe Rommel, au reușit o retragere strategică reușită în Tunisia. În timpul Conferinței ARCADIA din decembrie 1941 – ianuarie 1942, liderii aliaților occidentali au ajuns la concluzia că era esențial să păstreze Rusia în război. Acest punct de vedere a dus la strategia globală "Germania mai întâi". Aceasta prevedea că lupta împotriva Germaniei era prioritară, Japonia fiind lăsată pe un plan secundar. Această decizie a dus la o discuție prelungită asupra oportunității deschiderii unui al doilea front împotriva Germaniei. Șefii statelor majore americane erau în favoarea unei operațiuni amfibii peste Canalul Mânecii, care să ducă la o debarcare în Franța. Britanicii s-au opus unei asemenea operațiuni din mai multe motive: lipsa unor vase de debarcare suficiente și unele probleme logistice, cât și faptul că forțele americane nu erau suficient de numeroase și de bine pregătite pentru a face față trupelor germane experimentate. Doar în fața pericolului prăbușirii frontului sovietic, englezii ar fi fost de acord cu o debarcare în Franța. Churchill a propus o debarcare de mai mici dimensiuni în Norvegia sau în Africa Franceză de Nord. Planul pentru debarcarea în Africa a fost aprobat în iulie 1942.

Operațiunea Torța a fost condusă de Dwight Eisenhower. Scopul acestei operațiuni era acela de a câștiga controlul asupra Marocului (Morocco) și Algerului, prin debarcări simultane la Casablanca, Oran și Alger, urmată, mai apoi, de o debarcare la

Bône, poarta către Tunisia. Operațiunea a fost lansată la 8 noiembrie 1942. Primul val al atacatorilor a fost aproape în întregime american, deoarece s-a considerat că francezii vor reacționa mai bine în fața americanilor decât în fața britanicilor. S-a sperat că forțele locale ale regimului de la Vichy nu vor opune rezistență și se vor supune autorității Forțelor Franceze Libere ale generalului Henri Giraud. De fapt, rezistența a fost mai puternică de cât se așteptase cineva, deși a fost sporadică. Comandantul trupelor regimului de la Vichy, amiralul Darlan, a negociat încetarea ostilităților, în ciuda ordinelor guvernului său. I s-a permis amiralului să continue să exercite controlul asupra zonei, sub comanda Forțelor Franceze Libere. În urma atacului aliat, Hitler a atacat și a ocupat restul Franței. Trupele Afrika Korps comandate de Rommel nu au fost aprovizionate corespunzător, cauza principală fiind pierderile mari provocate de marina și aviația aliaților, în special a britanicilor, navelor de transport germane și italiene în Mediterana. Lipsa aprovizionării și a sprijinului aerian a distrus orice șansă a unei ofensive germane în Africa. În cele din urmă, forțele germano-italiene au fost prinse în cleștele unui atac dublu dinspre Algeria și Libia. Trupele germane în retragere au continuat să opună o rezistență îndârjită, Rommel reușind să-i învingă pe americani în Bătălia din Pasul Kasserine, înainte de a termina retragerea strategică. În mod inevitabil, avansând, atât din est, cât și din vest, aliații au înfrânt, în final, Afrika Korps pe 13 mai 1943. Aproximativ 250.000 de militari ai Axei au fost luați prizonieri.

Europa: Rusia: După victoria de la Stalingrad, Armata Roșie a lansat 8 ofensive de-a lungul iernii, multe dintre ele concentrate de-a lungul bazinului râului Don, lângă Stalingrad, care au dus, inițial, la eliberarea unor teritorii sovietice. Datorită eforturilor continue, Armata Roșie a fost slăbită, iar germanii au recucerit zonele pierdute inițial. În iulie, Wehrmachtul a lansat o ofensivă, amânată până în acel moment de mai multe ori, în zona Kursk. Intențiile germanilor erau însă cunoscute de sovietici, care s-au pregătit corespunzător, astfel încât Bătălia de la Kursk s-a încheiat în nota generală a contraofensivei rusești, care i-a împins mult înapoi pe germani.

Invazia din Italia: Africa de nord, cucerită de curând, a fost folosită ca trambulină pentru invadarea Siciliei începută la 10 iulie 1943. În 25 iulie, Benito Mussolini a fost demis din funcție de Regele Italiei, permițând unui nou guvern să preia puterea. După cucerirea Siciliei, Aliații au invadat Italia continentală, la 3 septembrie 1943. Italia s-a predat în 8 septembrie, dar forțele germane au continuat să lupte. Aliații au avansat către nord, dar au fost opriți, în timpul iernii, pe Linia Gustav, până când, în timpul bătăliei de la Monte Cassino, au spart frontul german, iar Roma a fost eliberată la 5 iunie 1944. La mijlocul anului 1943, înainte de capitularea Italiei, a avut loc a 5-a și ultima ofensivă germană împotriva partizanilor iugoslavi.

Asia: (1943–1945) Forțele australiene și americane au dus o campanie prelungită pentru recucerirea insulelor Solomon, Noii Guineei și Indiilor Olandeze de Răsărit, în timpul căreia au întâlnit una dintre cele mai îndârjite rezistențe din timpul războiului. Filipinele au fost recucerite la sfârșitul anului 1944, Bătălia din Golful Leyte fiind considerată una dintre cele mai mari bătălii navale din istorie. Ultima ofensivă importantă din zona de sud-vest a Pacificului a fost campania din Borneo, care a avut ca scop izolarea rămășițelor forțelor armate japoneze din Asia de sud-est și eliberarea prizonierilor aliați de război. Submarinele și avioanele aliate au atacat, de asemenea, vasele comerciale japoneze, lipsind astfel industria japoneză de materiile prime pentru care Imperiul Nipon pornise războiul și fără de care nu putea să-l continue. Eficacitatea

acestei sufocări economice a crescut în momentul în care infanteria marină a Statelor Unite a cucerit insulele din apropierea Japoniei. Armata naționalistă a Kuomintangului, de sub conducerea lui Chiang Kai-shek (Cian Ka-și) și armata comuniștilor chinezi, de sub conducerea Mao Zedong (Mao Țe-Dun), au luptat cu succes împotriva japonezilor, dar nu s-au aliat niciodată, cu adevărat, împotriva invadatorilor. Conflictul dintre naționaliști și comuniști izbucnise cu mult timp înainte de declanșarea invaziei nipone și a continuat în timpul luptelor de eliberare a țării și după înfrângerea japonezilor. Japonezii capturaseră cea mai mare parte din Burma, punând în pericol drumul Burmei folosit de Aliți pentru aprovizionarea naționaliștilor chinezi. Acest fapt i-a forțat pe Aliți să înceapă aprovizionarea pe calea aerului a forțelor lui Chiang Kai-shek, podul aerian fiind cunoscut sub numele "Cocoașa zburătoare". Americanii, chinezii și o divizie britanică au curățat nordul Burmei de japonezi, construind un nou drum terestru de aprovizionare – drumul Ledo – care să-l înlocuiască pe cel aflat încă sub amenințarea japoneză – drumul Burmei. Mai la sud, principala armată japoneză din teatrul de război sud-est asiatic luptau un război de poziții pe frontiera Burmei și Indiei împotriva Armatei a XIV-a britanice Armata a XIV-a britanică ("Armata uitată"). Britanicii au atacat, au recucerit Burma și plănuiau să continue ofensiva spre Malaya, când s-a sfârșit războiul.

În "Ziua Z" (6 iunie 1944), aliații occidentali au debarcat în Normandia, aflată sub controlul germanilor, printr-un atac amfibiu purtat în zorii zilei. Primele forțe care au atacat au fost parașutiștii americani, canadieni și britanici, care au deschis "al doilea front împotriva germanilor". Aliații au suferit pierderi grele în timpul debarcării de pe plajele Normandiei. Bateriile de artilerie germane au ținut sub control plajele până în momentul în care au fost cucerite de parașutiștii lansați în spatele frontului. În continuare, infanteriștii debarcați au început avansarea în interiorul Normandiei. Luptele au fost foarte sângeroase, terenul și numeroasele garduri vii avantajând apărarea germană din zona pe care francezii o numesc *bocage*. Un atac încununat de succes a fost efectuat la Saint-Lô, cea mai importantă forță germană din Franța, Armata a VII-a, fiind distrusă aproape complet în punga de la Falaise. În acest timp, în timpul Operațiunii Dragon, armatele aliate staționate în Italia au invadat, 15 august, Riviera Franceză și au stabilit joncțiunea cu forțele din Normandia. Rezistența Franceză a declanșat insurecția împotriva germanilor în Paris, la 19 august. Divizia franceză de sub conducerea generalului Jacques Leclerc, a primit capitularea germanilor și a eliberat orașul (25 august 1944). La începutul anului 1944, Armata Roșie atinsese frontiera poloneză și despresuraseră Leningradul.

La scurtă vreme după debarcarea din Normandia, în 9 iunie, Uniunea Sovietică a început un atac în istmul Karelia, forțând Finlanda, aliat al naziștilor, să ceară un armistițiu. Operațiunea Bagration, o ofensivă sovietică în care au fost antrenați 2,5 milioane de soldați și 6.000 de tancuri, a fost lansată în 22 iunie, distrugând Grupul de Armate Centru al germanilor și luând 350.000 de prizonieri. După retragerea germanilor de pe țărmul sudic al Golful Finic, Finlanda nu a mai fost capabilă să se apere și a cerut armistițiul. Acest armistițiu prevedea noi pierderi teritoriale pentru Finlanda, judecarea liderilor politici în "procesele ale responsabililor finlandezi pentru război" și internarea sau expulzarea trupelor germane din țară. Judecarea responsabililor politici a fost rău primită de opinia publică finlandeză, care a perceput acțiunea ca pe o batjocorire a spiritului de justiție.

Parașutiștii aliați au încercat să avanseze în Germania, declanșând Operațiunea Market Garden din septembrie, dar au fost respinși. Probleme logistice începuseră să încetinescă viteza de avansare a trupelor aliate, de vreme ce capetele liniilor lor de aprovizionare se mai aflau încă pe plajele din Normandia. Victoria decisivă a Armatei I canadiană care, în Bătălia de la Scheldt, a cucerit și, mai apoi, apărât cu succes portul Antwerp - Anvers, a asigurat un flux de aprovizionare corespunzător pentru aliați la sfârșitul lunii noiembrie 1944. România a cerut armistițiul în august, urmată de Bulgaria, în septembrie. Insurecția din Varșovia a avut loc între 1 august și 2 octombrie 1944, fiind înfrântă de germani, în condițiile în care sovieticii nu au sprijinit lupta polonezilor. Germania s-a retras din Balcani și a mai reușit să se mențină prin luptă, în Ungaria, până în februarie 1945.

În decembrie 1944, armata germană a reușit să organizeze ultima mare ofensivă în vest. Alegerea acestei soluții era datorată faptului că un succes în est nu ar fi avut nici o relevanță în fața masivei Armate Roșii, care avansa, implacabil, către granițele Reichului. Hitler spera ca, prin succesul acestei ofensive, să adâncească neînțelegerile neîncetate dintre aliații occidentali, obținând un armistițiu care să-i fie favorabil, permițându-i, mai apoi, să se concentreze asupra înfrângerii sovieticilor. Misiunea aceasta era total nerealistă, de vreme ce întreg planul se baza pe posibilitatea cuceririi depozitelor aliate de combustibil, care ar fi permis continuarea avansării vehiculelor germane către portul Antwerp și victoria în Bătălia de la Bulge. Germanii au reușit să aibă succese importante, la început, împotriva americanilor staționați în Ardeni. Forțele aliate, nepregătite pentru un asemenea atac neașteptat, au suferit pierderi foarte mari. În primele zile ale atacului, germanii s-au bucurat de avantajul condițiilor nefavorabile de zbor pentru aviația aliată, obligată să rămână la sol. În cele din urmă, îndreptarea vremii a permis aviației aliate să intre în luptă, să-și valorifice supremația aeriană, germanii nereușind să captureze Bastogne. Sosirea Armatei a III-a a generalului George S. Patton a pus capăt atacului germanilor, obligați să se retragă înapoi în țară. În acest timp însă, sovieticii atinseseră granițele răsăritene ale Germaniei de dinainte de război.

Până în acest moment, ofensiva sovietică devenise așa de puternică, încât unii istorici susțin că debarcarea americano-britanică din Normandia a fost făcută mai degrabă pentru a împiedica formarea unui bloc sovietic până pe malul Atlanticului, decât pentru a lupta împotriva Germaniei. În total, 80% din pierderile germane au fost cauzate de luptele de pe Frontul de Răsărit, Europa fiind divizată pe o linie care trecea prin Germania și Austria. În zilele noastre, este o părere foarte răspândită că, dacă aliații occidentali nu ar fi atacat în Normandia, pe Frontul de Vest mai slab apărât, Stalin ar fi reușit să câștige controlul asupra întregii Europe.

Bombardarea Dresdei de către RAF și Forțele Aeriene ale Armatei Statelor Unite (USAAF), între 13 și 15 februarie 1945, rămâne una dintre acțiunile cele mai controversate ale celui de-al Doilea Război Mondial. Mulți istorici sunt de părere că orașul Dresda nu a avut nici o importanță industrială sau strategică și distrugerea lui nu a influențat în nici un fel cursul operațiunilor militare.

1945: Sfârșitul războiului

Europa: Winston Churchill, Iosif Vissarionovici Stalin și Franklin D. Roosevelt au negociat aranjamentele pentru Europa postbelică în timpul Conferinței de la Ialta din februarie 1945. Printre hotărârile luate au fost înființarea ONU, formarea statelor naționale în Europa Răsăriteană, organizarea de alegeri libere în Polonia (până la urmă,

alegerile au fost măsluite de sovietici), repatrierea cetățenilor sovietici și atacarea Japoniei de către URSS la cel mult trei luni după înfrângerea Germaniei. Armata Roșie, (inclusiv cei 78.556 soldați ai Armatei I poloneză), au început asaltul final asupra Berlinului la 19 aprilie 1945. Armata germană terminase retragerea în orașul puternic fortificat. Capitala germană fusese supusă unor intense bombardamente aeriene în tot acest timp. Cei mai importanți lideri naziști fuseseră uciși în luptă sau căzuseră prizonieri. Hitler era încă în viață și sănătatea sa mintală părea că se deteriorează pe zi ce trecea. Ca un ultim efort de război, Führerul a cerut tuturor civililor, inclusiv copiilor, să participe la lupta de apărare a capitalei în rândurile milițiilor *Volkssturm*.

Când această ultimă încercare a eșuat, Hitler a fost profund deziluzionat, imaginându-și că toată lumea este împotriva lui, dar că mai are încă soldați pe care poate să-i trimită în luptă. Hitler și statul său major s-au mutat în Führerbunker, un buncăr de beton de sub Cancelaria Reichului, unde, la 30 aprilie 1945, Führerul s-a sinucis împreună cu soția sa, Eva Braun. Amiralul Karl Dönitz a devenit șeful guvernului german și a trimis repede un reprezentant la Reims, în Franța, pentru a semna o capitulare necondiționată cu Aliții. Generalul Alfred Jodl a semnat capitularea necondiționată la 7 mai, ale cărei prevederi au intrat în vigoare la 8 mai. Sovieticii au avut pretenția ca actul de capitulare să fie semnat și la sediul statului major al forțelor sovietice. Acest lucru s-a întâmplat la 8 mai, încetarea focului intrând în vigoare pe frontul sovietic la 9 mai. Acesta este motivul pentru care aliații occidentali au sărbătorit Ziua victoriei în Europa în 8 mai, iar Uniunea Sovietică a sărbătorit Ziua Victoriei împotriva fascismului pe 9 mai.

Asia: Japonia semnează capitularea oficială la bordul navei de luptă USS *Missouri*, în Golful Tokyo.

SUA au cucerit mai multe insule, așa cum au fost Iwo Jima și Okinawa și a făcut ca principalele insule japoneze să se afle în raza de acțiune a crucișătoarelor și portavioanelor americane. Printre multe alte zeci de orașe japoneze, Tokyo a fost bombardat cu bombe incendiare și doar în primul atac au murit până la 90.000 de oameni, în timp ce incendiile răvășeau toată capitala. Marile pierderi de vieți omenești au fost atribuite densității mari a populației în zonele industriale, precum și materialelor inflamabile din care erau ridicate, în mod obișnuit, construcțiile în acele vremuri. În plus, porturile și principalele căi fluviale erau minate din aer prin Operațiunea Foamea, care a distrus logistica acestei națiuni insulare.

Mai târziu, la 6 august 1945 avionul de tip B-29 "*Enola Gay*", pilotat de colonelul Paul Tibbets, a lansat o bombă atomică (Little Boy) asupra orașului Hiroshima, practic stergându-l de pe suprafața pământului. La 8 august 1945, Uniunea Sovietică a declarat război Japoniei, așa cum fusese stabilit la Ialta, și a lansat o invazie la scară largă a Manciuriei ocupate de Japonia, (Operațiunea Furtuna de August). Pe 9 august, bombardierul B-29 "Bock's Car" pilotat de maiorul Charles Sweeney, a aruncat a doua bombă nucleară americană (Fat Man) asupra orașului Nagasaki. Folosirea celor două bombe atomice i-au permis Împăratului Japoniei să ocolească guvernul în funcție și să acționeze pentru încheierea războiului. Intrarea Uniunii Sovietice în război a avut, de asemenea, un rol în această hotărâre, dar în discursul său la radioul nipon, împăratul nu a menționat această invazie printre motivele care ar fi dus la capitularea Japoniei. Japonia a capitulat necondiționat la 15 august 1945, semnând actele de capitulare pe 2 septembrie 1945 (V-J day) la bordul vasului de luptă USS *Missouri*, în Golful Tokyo. Capitularea Japoniei în fața Statelor Unite nu a însemnat încheierea oficială a războiului și cu

Uniunea Sovietică, cu care Imperiul Nipon nu a semnat nici până în ziua de azi un tratat de pace. În ultimele zile ale războiului, URSS a ocupat partea de sud a insulelor Kurile, o zonă deținută până în acel moment de japonezi și revendicate și de sovietici. S-au făcut numeroase eforturi pentru semnarea unor acorduri de pace, dar, în mod oficial, starea de război dintre cele două națiuni continuă să existe.

Rezistența în timpul celui de-al Doilea Război Mondial

Rezistența în timpul celui de-al Doilea Război Mondial a apărut în fiecare țară ocupată și a luat o mulțime de forme: războiul de gherilă, sabotajul, propaganda, dezinformarea, ascunderea refugiaților și ajutorul dat celelalte părți, așa cum era ajutorarea piloților aliați doborâți.

Printre cele mai importante mișcări de rezistență s-au numărat Maquisul francez, Armata poloneză locală și partizanii iugoslavi. În multe țări au apărut mișcări de rezistență care doreau să lupte cu invadatorii Axei, chiar și Germania a avut o mișcare antinazistă. Deși Anglia nu a avut parte de ocupația germană, britanicii s-au pregătit pentru această posibilitate, organizând Unitățile Auxiliare și arestand majoritatea cetățenilor străini și pe evreii simpatizanți comuniști. Au fost formate mai multe organizații care să sprijine rezistența din străinătate, așa cum au fost SOE, în Anglia, și OSS (premergătoarea CIA), în SUA.

Impactul asupra civililor. Atrocitățile de război

Al Doilea Război Mondial a fost martorul unor atrocități la scară globală împotriva populației civile a mai multor națiuni implicate în conflagrație. Germanii au ucis între 11 și 24 de milioane de civili în acte atent plănuite, care pot fi caracterizate doar ca genocid și crimă în masă, acțiuni care aveau de multe ori prioritate în fața nevoilor militare presante. Uniunea Sovietică și Japonia au folosit sistemul lagărelor de muncă, uneori împotriva propriilor cetățeni. Japonia a ucis aproximativ 6 milioane de cetățeni în zonele ocupate, iar URSS aproximativ 4 milioane, din care jumătate erau cetățeni sovietici. Britanicii au supus bombardamentelor-covor mai multe orașe germane, (în parte ca răspuns la bombardamentele germane asupra Londrei), dar au continuat aceste atacuri chiar și după ce valoarea lor strategică a devenit incertă, (este cazul bombardării Dresdei din 1945). Astfel de bombardamente au dus la moartea a sute de mii de civili germani. Mai mult, aviația aliată anglo-americană a dus la îndeplinire mai multe bombardamente strategice asupra orașelor japoneze, în care zonele industriale erau întretesute cu cele civile, ducând la moartea sutelor de mii de civili. Aceste atacuri au culminat cu lansarea celor două bombe nucleare de la Hiroșima și Nagasaki. Proporțiile atrocităților celui de-al Doilea Război Mondial fac parte din moștenirea războiului și au un impact de durată asupra civilizației umane.

Odată cu izbucnirea războiului, Germania a început primul stadiu a ceea ce avea să fie numit Holocaust, masacrarea premeditată, la scară industrială, a 9 până la 11 milioane de oameni, (cifrele sunt aproximative). Grupurile considerate "indezirabile" îi includeau, în special, pe evrei, polonezi, prizonierii ruși de război, slavi, rromi, sinti, persoanele cu probleme mentale sau handicapuri fizice, homosexualii, Martorii lui Iehova, disidenții politici și comuniștii.

Deși toate aceste grupuri au fost ținta asasinatelor germane, evreii au fost ținta principală a ucidărilor în masă, între 5 și 6 milioane de evrei fiind uciși de naziști și de colaboratorii lor.

La început, germanii foloseau plutoanele de execuție, *Einsatzgruppen*, pentru a duce la îndeplinire masacre de proporții în aer liber, în unele cazuri fiind împușcați până la 33.000 de oameni într-o singură zi, ca de exemplu la Babi Yar. Din 1942, conducerea nazistă a hotărât punerea în aplicare a Soluției Finale (*Endlösung*), genocidul evreilor europeni, și mărirea ritmului și proporțiilor uciderilor. În vreme ce în lagărele de concentrare și în lagărele de muncă erau întemnițați inamicii politici ai naziștilor încă din perioada de după cucerirea puterii, în 1933, conducerea nazistă a luat hotărârea construirii a șase noi lagăre de exterminare, special concepute pentru uciderea evreilor. Printre acestea, cele mai importante au fost lagărul de exterminare de la Treblinka și lagărul de exterminare de la Auschwitz. Milioane de evrei au fost strânși în ghetouri supraaglomerate, de unde au fost mai apoi transportați către "lagărele morții", unde erau gazați sau împușcați, de cele mai multe ori imediat după ce erau coborâți din trenurile de transport.

În afară de lagărele naziste de concentrare, Gulagurile sovietice, (lagărele de muncă), au provocat moartea multor cetățeni din țările ocupate de ruși: Polonia, Lituania, Letonia, Estonia și Basarabia, a prizonierilor de război germani, precum și a unor cetățeni sovietici considerați oponenți ai regimului stalinist, sau membri ai unor grupuri etnice considerate neloiale URSS (cecenii, de exemplu).

Lagărele japoneze de prizonieri de război aveau, de asemenea, o rată a mortalității foarte ridicate, mulți dintre prizonieri americani sau englezi fiind folosiți la munci extenuante, în condiții foarte proaste de alimentație, nu cu mult mai bune decât în lagărele germane de concentrare.

În SUA și Canada, sute de mii de nord-americani originari din Japonia au fost internați de guvernele țărilor respective. Deși în aceste lagăre internații nu erau supuși la munci grele, izolarea forțată și condițiile de viață sub standardul normal erau o obișnuință.

Crimele de război.

Aproape toate formele închipuite de atrocități au avut loc pe Frontul de Răsărit. Milioane de evrei, polonezi, ucrainieni, belaruși și ruși au fost uciși în mod sistematic de naziști și colaboratorii lor. Peste un milion de iugoslavi au fost executați ca represalii la activitățile partizanilor. Peste 3 milioane de prizonieri de război sovietici au fost uciși de naziști.

Ocupația sovietică în Polonia a fost extrem de brutală. Între 1939 și 1941, peste 1,8 milioane de foști cetățeni polonezi au fost uciși sau deportați. În 1940, autoritățile sovietice au ordonat executarea a mai mult de 22.000 de cetățeni polonezi, în special ofițeri de armată, dar și oameni de știință, politicieni, doctori, avocați, preoți și polițiști, în în pădurea Katyn. Populația civilă a suferit cumplit. Populația Kievului a scăzut cu 90% între începutul deceniului al patrulea și 1945, din cauza foametei pricinuite de politica agrară a lui Stalin, dar cel mai mult din cauza naziștilor. La sfârșitul războiului, au fost semnalate cazuri de răzbunări ale soldaților Armatei Roșii împotriva populației civile din Germania.

Milioane de civili din țările asiatice ocupate și prizonieri de război aliați au fost uciși sau folosiți ca sclavi. Cele mai cunoscute atrocități au fost făcute în China, printre acestea aflându-se masacrarea a aproape o jumătate de milion de oameni în timpul masacrului din Nanjing și experiențele cu arme biologice din Manciuria făcute de Unitatea 731, având drept „cobai” populația civilă. Crimele japoneze de război mai includ violul, jaful,

asasinatul, canibalismul și forțarea femeilor din țările ocupate să lucreze ca sclave sexuale, cunoscute și ca "femei pentru reconfortare". Cele mai multe sclave sexuale au fost în Coreea, țară pe care Japonia a ocupat-o între 1910 și 1945.

În Al Doilea Război Mondial s-au petrecut primele bombardamente la scară mare împotriva zonelor locuite. Germania a bombardat ținte civile din prima zi de război. În primele zile de război, guvernul britanic a ordonat RAF să respecte strict regulile internaționale ale războiului, care interziceau bombardarea civililor, dar aceste restricții au fost relaxate treptat, până la a fi total abandonate, în 1942. Până în 1945, bombardamentele strategice ale orașelor au fost folosite la scară largă de ambele tabere aflate în conflict. Bombardamentele germane ale orașelor poloneze, rusești, englezești și iugoslave sunt responsabile pentru moartea a aproximativ 600.000 de civili. Bombardamentele strategice ale aliaților anglo-americani asupra orașelor Axei, (Tokyo, Hamburg și Dresda), ca și folosirea bombei nucleare americane împotriva a două orașe japoneze, **Hiroșima** și **Nagasaki**, au ucis aproximativ 400.000 de germani și între 350.000 și 500.000 de japonezi. Fără a fi o scuză pentru cei care au bombardat, neselectiv, ținte civile și militare, trebuie spus că, în cazul orașelor japoneze, atelierele și uzinele erau situate în preajma zonelor locuite, uneori întrețesute ce acestea, ceea ce îngreua foarte mult sarcina celor care urmăreau atacarea mașinii de război nipone.

Începând din 1945 și până în 1951, oficialii germani și japonezi au fost acuzați de crime de război. Cei mai importanți lideri germani au fost acuzați de genocid și crime de război în Procesele de la Nürnberg, precum și în alte procese. Mai multe oficialități japoneze au fost judecate pentru crime de război în Procesul crimelor de război japoneze de la Tokyo și în alte procese desfășurate în mai multe țări sud-est asiatice.

Urmări

Pierderile omenеști

Cel puțin 60 de milioane de oameni și-au pierdut viața în cel de-al Doilea Război Mondial —aproximativ 25 de milioane de soldați și cam 35 de milioane de civili. Estimările variază destul de mult. Aceste cifre includ pe cei aproximativ 6 milioane de evrei și cei 4 milioane de neevrei (polonezi, rromi, homosexuali, comuniști, dizidenți, handicapați, prizonieri sovietici, etc) uciși în lagărele Holocaustului.

Forțele Aliaților au pierdut aproximativ 17 milioane de soldați morți, (din care aproximativ 10 milioane de sovietici și 4 milioane de chinezi), iar forțele Axei au pierdut cam 7 milioane de soldați morți, (din care aproximativ 5 milioane au fost germani). Uniunea Sovietică a suferit cele mai grele pierderi omenеști: între 20 și 28 de milioane de morți în total, din care 13 – 20 milioane erau civili. Per total, 80% dintre pierderile omenеști au fost de partea Aliaților, iar restul de 20% de partea statelor Axei.

O lume în ruine

La sfârșitul războiului, milioane de refugiați erau pe drumuri, economia europeană se prăbușise, 70% din infrastructura industrială a vechiului continent fusese distrusă.

Învingătorii răsăriteni au pretins plata unor despăgubiri de război de către națiunile învinse. În Tratatul de pace de la Paris s-a stabilit că inamicii Uniunii Sovietice, Ungaria, România și Finlanda, trebuiau să plătească câte 300.000.000 de dolari (la cursul anului 1938), iar Italia trebuia să plătească 360.000.000 de dolari împărțiți, în principal, între Grecia, Iugoslavia și Uniunea Sovietică.

Spre deosebire de ce s-a întâmplat la sfârșitul Primului Război Mondial, învingătorii apusenii nu au pretins despăgubiri de război din partea țărilor învinse. Mai mult, un plan gândit de Secretarul de Stat al SUA, George Marshall, "Programul de refacere europeană", mai bine cunoscut ca Planul Marshall, cerea Congresului SUA să aloce milioane de dolari pentru reconstruirea Europei. A fost pus în practică și Sistemul Bretton Woods, ca parte a eforturilor de reconstruire globală a capitalismului și de reconstruire a lumii postbelice.

În Olanda, planurile originale de a cere o compensație monetară uriașă și chiar de a anexa o regiune din Germania, care ar fi dublat suprafața țării, au fost abandonate în cele din urmă. Însă numeroși germani care trăiau în Olanda de multă vreme, au fost declarați *cetățeni ostili* și au fost închiși într-un lagăr de concentrare, în cadrul unei operații cunoscute ca *Laleaua Neagră*. În cele din urmă, 3691 de etnici germani au fost deportați.

Războiul a dus, de asemenea, la creșterea intensității mișcărilor de independență în coloniile africane, asiatice și americane ale puterilor europene, cele mai multe dintre aceste teritorii dependente câștigându-și independența în următorii douăzeci de ani.

Organizația Națiunilor Unite a fost fondată ca un rezultat direct al celui de-al Doilea Război Mondial.

De vreme ce Liga Națiunilor a eșuat, în mod evident, să prevină războiul, a fost pusă la cale o nouă ordine internațională. În 1945 a fost fondată Organizația Națiunilor Unite. Pentru a preveni izbucnirea unui nou război, la fel de devastator ca a doua conflagrație mondială, și pentru a asigura o pace durabilă în Europa, în 1951, a fost înființată Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului, (Tratatul de la Paris), predecesoarea Uniunii Europene. ONU este responsabilă și pentru crearea statului modern Israel, în 1948, în parte, ca răspuns la Holocaust.

Concluzii

1. În cele prezentate mai sus, putem spune că cel de-al Doilea Război Mondial a fost un conflict armat generalizat, la mijlocul secolului al XX-lea, care a mistuit cea mai mare parte a globului, fiind considerat cel mai mare și mai ucigător război neîntrerupt din istoria omenirii. A fost prima oară când un număr de descoperiri tehnice noi, incluzând bomba atomică, au fost folosite la scară largă împotriva militarilor și civililor, deopotrivă.

În cazul României, obiectivul principal al luptei în acei ani a fost eliberarea Basarabiei de sub ocupația sovietică, instaurată după Ultimatumul din 26-28 iunie 1940. Ocuparea a avut caracter de dictat, fără nici un temei istoric, neexistând nici o convenție politică sau militară între România și U.R.S.S., și nici o consultare prealabilă a populației privitoare la această problemă.

S-a sfârșit în 1945, lăsând în urmă o lume dominată de Statele Unite și USSR.

Mai mult ca orice alt conflict militar anterior, al doilea război mondial a implicat folosirea concomitentă a resurselor economice și umane ale diferitelor state și extinderea fronturilor astfel încât să includă aproape toate teritoriile inamice. Cele mai importante urmări au fost pe plan economic și politic. Deși în stadiile finale ale războiului au fost introduse 2 arme noi : racheta cu rază lungă de acțiune și bomba atomică, în general, războiul a fost purtat cu aceleași arme (sau cu arme îmbunătățite) folosite în primul război mondial. Statisticile făcute în urma celui de-al doilea război mondial îl consacră ca cel mai mare și sângeros război din istorie. În total 61 de țări, cu populația de 1.7 miliarde locuitori reprezentând trei sferturi din populația Pământului, au participat la război. Un număr

total de 110 milioane de persoane au fost mobilizate pentru serviciu militar, mai mult de jumătate fiind mobilizați de 3 țări : USSR (22-30 milioane), Germania (17 milioane) și SUA (16 milioane).

2. Al Doilea Razboi Mondial a provocat moartea directă sau indirectă a aproximativ 60 de milioane de oameni, aproximativ 3% din populația mondială de la acea vreme. În plus, multe alte persoane au fost ranite grav, au capatat infirmități pe viața datorită armelor de foc, bombardamentelor clasice sau nucleare, sau datorită experiențelor militare și medicale inumane la care au fost supuse. S-a estimat că acest război a costat mai mulți bani și resurse decât toate celelalte războaie la un loc: 1.000 de miliarde de dolari la valoarea din 1945, fără a se pune la socoteală sumele cheltuite pentru reconstrucția de după război. Urmarile războiului, inclusiv noile tehnologii și schimbările aranjamentelor geopolitice, culturale și economice, au fost fără precedent.

Perioada anilor 1939—1945 poate fi considerată drept cea mai profundă și concentrată revoluție a umanității de la perioada Inchiziției. În nici o altă perioadă, începând cu secolul paisprezece, n-au fost atât de mulți oameni omorâți, dizlocați, tulburați, dezrădăcinați sau având viețile complet transformate într-o perioadă de timp atât de scurtă. Anii de la sfârșitul războiului și cei imediat următori au ilustrat încă o dată vechiul proverb care spunea că este destul de posibil să câștigi războiul și să pierzi pacea.

Regiunile în care războiul s-a purtat de fapt au rămas în ruine. Nordul Franței, Țările de Jos și marea curbă a Cîmpiei nordice germane și o fișie largă mergînd pe tot drumul spre Moscova și Stalingrad au rămas devastate, în regiunile situate la țară n-a fost chiar așa de rău deoarece obiectivele au fost mai puține și au existat regiuni importante care au fost ocolite de lupta propriu-zisă. Orașele însă erau niște grămezi de moloz, căile ferate erau pline de gropi și de șine îndoite, podurile erau prăbușite, canalele și fluviile blocate, digurile avariate și rețeaua de energie electrică distrusă. Majoritatea bunurilor personale ale societății moderne fusese avariata într-un grad mai mare sau mai mic.

Bibliografie

1. Hans J. Morgenthau, *Politica între natiuni-lupta pentru putere si lupta pentru pace*, Ed. Polirom, Iasi, 2007.
2. Joshua S. Goldstein, Jon C. Pevehouse, *Relatii Internationale*, Ed. Polirom, Iasi, 2008.
3. Jean-Francois Soulet, *Istoria Europei de Est de la al doilea razboi mondial pina in prezent*, Ed. Polirom, Iasi, 2008.
4. Ian V. Hogg, *Dictionarul celui de-al doilea razboi mondial*, Ed. Niculescu, Bucuresti, 2007.